

**Жерноклеєв І. В. Інноваційний характер професійної підготовки
североєвропейських учителів технологій.**

Стаття посвячена розгляду інноваційного характеру професійної підготовки североєвропейських учителів технологій і перспектив використання інноваційного зарубіжного освітнього досвіду в умовах освітньої практики вищої педагогічної школи України. Також визначені концептуальні підходи до формування у майбутніх учителів технологій України потреби в системному виявленні і творчому впровадженні інноваційного досвіду місцевої та зарубіжної вищої педагогічної школи.

Ключові слова: інновація, технологічне освітнє, вчитель технологій, професійна підготовка, система освітнє.

Zhernoklieiev I. V. The innovative character of nordic technology teachers professional training.

The article examines the innovative character of the Northern European technology teachers professional training and prospects of using the innovative foreign educational experience in conditions of educational practice of the Ukrainian highest pedagogical school. Conceptual approaches to the formation in the Ukrainian future technology teachers of the need to systematically identify and creatively introduce the innovative experience of the local and foreign higher pedagogical schools are also defined.

Keywords: innovation, technology education, teacher of technology, professional training, education system.

УДК 378.147+370.113

Зікії Г. С.

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються різні точки зору та наукові позиції вчених щодо проблеми формування фахової компетентності студентів педагогічного ВНЗ спеціальності 015 Професійна освіта, професійної кваліфікації "Педагог професійного навчання". Досліджені кваліфікаційні характеристики посад педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів та фахівців у відповідності до спеціалізації "Транспорт" на які можуть претендувати бакалаври спеціальності "Професійна освіта. Транспорт". Представлено та узагальнено зміст основних фахових компетентностей та їх структурних компонентів. Запропоновано умови формування фахових компетентностей.

Ключові слова: компетентнісний підхід, фахова компетентність, кваліфікаційна характеристика, педагог професійного навчання, професійно-технічна освіта.

Концепція розвитку професійно-технічної освіти в Україні наголошує, що без якісної підготовки кваліфікованих робітників, адаптованих до вимог технологічного розвитку галузей економіки з високим рівнем професійної компетентності, які володіють багатофункціональними вміннями, здатні до самоорганізації та самореалізації, підготовлені до розв'язання виробничих завдань і соціально-економічних проблем, неможливо розвивати високотехнологічне виробництво, зокрема ті його напрями, що визначають темп економічного розвитку країни [37]. Наразі проблема формування компетентностей майбутніх фахівців у професійно-технічних навчальних закладах потребує дослідження та вдосконалення. Сучасний ринок праці потребує фахівця здатного успішно конкурувати та відповідати високим вимогам роботодавців. Такі вимоги націлюють на переосмислення фундаментальних концептуальних засад професійно-технічної освіти, переорієнтації від засвоєння загальноприйнятих знань, умінь і навичок до формування відповідної системи компетентностей.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена наявністю суперечностей між постійно зростаючими вимогами ринку праці до кваліфікації робітників і рівнем підготовки випускників ПТНЗ.

Згідно з психологічним словником, “компетентність” (competency) трактується як психосоціальна якість, що означає силу та впевненість, спричинені почуттям особистої впевненості і корисності, і сприяє усвідомленню людиною своєї здатності ефективно взаємодіяти з оточенням. У педагогічній літературі категорія “компетентність” представлена як центральний конструкт, що включає результати навчання (знання, вміння, навички), а також систему ціннісних орієнтацій, що охоплює когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові. Як досвідченість суб’єкта в певній життєвій сфері тлумачить компетентність І. Бех. Заслуговує на увагу концепція “інтегрованого розвитку компетентності”, розроблена шведськими й американськими вченими (В. Чапанат, Г. Вайлер, Я. Лефстед). Розвиток компетентності фахівця тут пов’язується з інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань та умінь. У науковій літературі фігурує особлива одиниця виміру знань фахівця – період піврозпаду компетентності. Тобто, після закінчення навчального закладу одержані знання стануть застарілими у зв’язку з появою нової інформації, особливо у машинобудуванні, що призведе до зниження рівня компетентності на 50% [3]. Стратегічних напрямів реформування вітчизняної освіти є впровадження компетентнісного підходу, який підкреслює роль досвіду, здатності практично реалізовувати знання, орієнтуватися у нестандартних ситуаціях та успішно вирішувати професійні завдання.

Закон України “Про вищу освіту” трактує компетентність, як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти, та має такі складові:

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності (пункт третій Національної рамки кваліфікацій).

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Проведено нами дослідження кваліфікаційних характеристики посад педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів та фахівців у відповідності до спеціалізації “Транспорт” на які можуть претендувати бакалаври спеціальності “Професійна освіта. Транспорт”, а саме:

1210.1 Директор професійно-технічного навчального закладу;

1210.1 Заступник директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виробничої роботи;

1222.2 Старший майстер виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу;

2351.2 Методист професійно-технічного навчального закладу;

2351.2 Викладач професійно-технічного навчального закладу;

3340 Майстер виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу;

3340 Педагог професійного навчання;

3115 Механік з ремонту транспорту;

3115 Начальник майстерні;

- 3115 Начальник зміни (транспорт);
- 3115 Майстер майстерні спеціальної техніки та устаткування (транспорт);
- 3119 Майстер з ремонту устаткування (транспорт);
- 3119 Механік автомобільної колони (гаража);
- 3119 Механік з ремонту транспорту;
- 3119 Технік-конструктор (механіка);
- 3119 Технік з підготовки технічної документації.

Аналіз завдань, обов'язків, знань, кваліфікаційних вимог дає змогу виокремити спеціальні (фахові, предметні)компетентності бакалаврів спеціальності “Професійна освіта. Транспорт”:

Здатність розвивати в студентів техніку розуміння, мислення, дії, рефлексії; розвивати й коригувати окремі сторони особистості.

Здатність створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх студентів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного статусу.

Здатність співпрацювати із освітньою, науковою та професійною спільнотою на місцевому, регіональному, національному і більш широкому глобальному рівнях.

Знання психології як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку.

Здатність здійснювати безпосередню психологічну підтримку своїх вихованців.

Володіння методами експрес-діагностики та інструментарієм, що дозволяє управляти психічним розвитком особистості; володіння прийомами саморегуляції, педагогічним тактом в будь-яких педагогічних ситуаціях.

Володіння педагогічною ерудицією і широким світоглядом, сформованістю гуманістичних цінностей особистості педагога.

Володіння змістом навчального предмету та прагнення до набуття нових знань, орієнтація в сучасних дослідженнях у транспортній галузі науки.

Здатність проводити дослідницьку роботу з студентами у транспортній галузі науки та пропонувати різні погляди на досліджуваний матеріал.

Здатність встановлювати зв'язки всередині предмета та з іншими дисциплінами.

Володіння системою методологічних знань про структуру знань, про методи наукового пізнання та здатність застосовувати їх у професійній діяльності.

Здатність забезпечувати виконання нормативних актів щодо організації навчально-виховного процесу, розробляти та удосконалювати зміст та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки студентів.

Здатність здійснювати моніторинг навчального процесу з метою поліпшення методики організації навчання.

Здатність підтримувати зв'язки з підприємствами, організаціями та установами з питань практичної підготовки та працевлаштування.

Здатність використовувати у професійній діяльності інновації педагогіки, знання нормативно-правових, законодавчих актів України, Правил технічної експлуатації автомобільного транспорту України.

Здатність використовувати у професійній діяльності знання методики навчання та інфраструктури автотранспортної галузі, організації руху і перевезень, розрізняти об'єкти автомобільного транспорту та їх складові, визначати вимоги до їхньої конструкції.

Здатність проведення вимірювального процесу і оцінки результатів навчальної та виробничої діяльності на основі знань про методи педагогічних вимірювань, метрології, стандартизації та сертифікації.

Здатність організувати лабораторні заняття та технологічні процеси виробництва, діагностування, технічного обслуговування й ремонту дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, їх систем та елементів.

Здатність організувати експлуатацію автотранспортних засобів, та об'єктів

інфраструктури у відповідності до вимог нормативно технічної документації та нормативно-правових актів України.

Здатність організувати виробничу технологічну практику, діяльність структурних підрозділів підприємств.

Здатність застосовувати сучасні програмні засоби для навчального процесу та розробки проектно-конструкторської та технологічної документації зі створення, експлуатації, ремонту та обслуговування дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, їх систем та елементів.

Здатність організувати системи звітності та обліку (навчальної, управлінської, статистичної, технологічної) роботи структурних підрозділів підприємств автомобільного транспорту, здійснювати адміністративне діловодство, документування та управління якістю згідно нормативно-правових актів, інструкцій та методики.

Здатність аналізувати навчальні досягнення, техніко-економічні, безпечні та експлуатаційні показники засобів автомобільного транспорту, їх систем і елементів з метою виявлення та усунення негативних чинників для підвищення ефективності виробничого процесу.

Для майбутніх педагогів професійної освіти важливим є сформованість соціально-психологічних, мотиваційних та функціональних компетентностей (Табл.1), що складають структуру фахових компетентностей.

Т а б л и ц я 1

Соціально-психологічні компетентності	Мотиваційні компетентності	Функціональні компетентності
<ul style="list-style-type: none"> • здатність до співпраці, вміння розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях; • навички взаєморозуміння; • соціальна активність; • соціальні й громадянські цінності та вміння; • комунікативні навички; • мобільність (у різних професійних та соціальних умовах); • уміння визначати особисті ролі в суспільстві тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> • здатність до навчання; • винахідливість; • навички адаптуватись та бути мобільним; • уміння досягати успіху в житті; • бажання змінити життя на краще; • інтереси та внутрішня мотивація; • особисті практичні здібності; • уміння робити власний вибір та встановлювати цілі тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> • лінгвістична фахова компетентність; • технічна технологічна та наукова компетентність; • уміння оперувати знаннями в житті та роботі; • уміння аналізувати та використовувати джерела інформації для професійного зростання та власного; розвитку • уміння використовувати ІКТ.

На думку вчених [4], фахові компетентності, яким властиві поліфункціональність, міждисциплінарність, багатокомпонентність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції є інтегральною характеристикою якості підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності. Вони характеризують їх здатність до осмисленого використання знань, умінь, навичок, ставлень до кола професійних завдань. Формування високого рівня професійної компетентності випускника вищого навчального закладу є головним завданням сучасної освіти.

Запровадження компетентнісного підходу до модернізації змісту вищої освіти потребує формування переліку й змісту фахових компетентностей випускників вищих навчальних закладів, які мають бути відображені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; узгодження компетентностей з навчальними програмами дисциплін; відбору змісту дисциплін, який може забезпечити формування компетентностей та відображення у робочих програмах; розробки системи контролю за їх формуванням.

При визначенні результатів навчання європейські фахівці рекомендують поділяти їх на

певні, важливі для конкретної спеціальності, групи. Зокрема, для інженерних спеціальностей різні стандарти пропонують такі групи програмних результатів: фундаментальні та інженерні науки, інженерний аналіз, проектування в інженерії, інженерна діяльність, загальні навички [7] або: знання і розуміння, інженерний аналіз, проектування, дослідження, інженерна діяльність, судження, комунікація та командна робота, навчання протягом життя [1].

Узагальнюючи, зазначимо, що компетентність фахівця спеціальності 015 “Професійна освіта” зумовлює наявність уособистості особливої інтегральної компетентності, яка характеризується здатністю розв’язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми професійної освіти автотранспортної галузі. Такий фахівець має бути здатним володіти фаховими компетентностями двох професій педагогічною та інженерною і володіти творчим потенціалом для саморозвитку.

Для швидкого адаптування професійну діяльність та ефективно застосовувати свої знання, вміння та навички в умовах конкретного підприємства, в сучасних соціально-економічних умовах, важливо впроваджувати внавчальний процес вnz закономірності компетентнісного підходу, а саме:

- узгоджений взаємозв’язок кваліфікаційних характеристик та фахових компетентностей з навчальними програмамидисциплін;
- узгодженість вишу та підприємства щодо змісту навчання та запиту роботодавців;
- зв’язок між змістовою частиною лабораторних та практичних занять фахових дисциплін та майбутньою навчальною чи виробничою професійною діяльністю фахівців на конкретному підприємстві.

Таким чином, успішною професійною підготовкою майбутнього педагога професійного навчання вважається сформованість у нього фахових компетентностей (специфічних знань, вузькоспеціальних вмінь, навичок та здібностей, способів мислення, необхідних для ефективного виконання конкретних дій у професійно-технічній освіті та транспортній галузі.

Використана література:

1. *Бахрушин Володимир*. Компетентності і результати навчання у нових стандартах вищої освіти [Електронний ресурс] / Володимир Бахрушин. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/702-kompetentnosti-i-rezultati-navchannya-u-novikh-standartakh-vishchoji-osviti>
2. *Волощук І. П.* Формування професійної компетентності студентів ВНЗ: компетентнісний підхід [Електронний ресурс] / І. П. Волощук. – Режим доступу: file:///C:/Users/G/Downloads/Nzspp_2014_3_7.pdf
3. *Кравець С. Г.* Педагогічні основи формування змісту підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями: посібник / С. Г. Кравець, Ю. І. Кравець, Н. П. Дерев’яноко, О. Г. Оліферчук. – К.: ТОВ “НВП Поліграфсервіс”, 2014. – 152 с.
4. *Кузьменко О. С.* Формування професійної компетентності студентів вищих навчальних закладів з позиції акмеологічного підходу [Електронний ресурс] / О. С. Кузьменко. – Режим доступу: <file:///C:/Users/G/Downloads/31588-59104-1-SM.pdf>
5. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні / кер. авт. кол. Н. Г. Ничкало // Проф.-тех. освіта. – 2004. – № 3. – С. 2-5.
6. *Митина Л. М.* Психологія професійного розвитку / Л. М. Митина. – М.: Прогресс, 1998. – 267 с.
7. Tuning, Educational Structures in Europe [Електронний ресурс] // Learning out comes. Competences. Methodology. – 2001–2009. – Режим доступу: [www. Relintdeusto /Tuning Project](http://www.Relintdeusto/TuningProject). – Назва з екрана.

References:

1. *Bakhrushyn Volodymyr*. Kompetentnosti i rezultaty navchannia u novykh standartakh vyshchoi osvity [Elektronnyi resurs] / Volodymyr Bakhrushyn. – Rezhym dostupu: <http://education-ua.org/ua/articles/702-kompetentnosti-i-rezultati-navchannya-u-novikh-standartakh-vishchoji-osviti>

2. *Voloshchuk I. P.* Formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv VNZ: kompetentnisnyi pidkhid [Elektronnyi resurs] / I. P. Voloshchuk. – Rezhym dostupu : file:///C:/Users/G/Downloads/Nzspp_2014_3_7.pdf
3. *Kravets S. H.* Pedagogichni osnovy formuvannia zmistu pidhotovky kvalifikovanykh robotnykiv za intehrovanyu profesiiamy : posibnyk / S. H. Kravets, Yu. I. Kravets, N. P. Derevianko, O. H. Oliferchuk. – K. : TOV “NVP Polihrafservis”, 2014. – 152 s.
4. *Kuzmenko O. S.* Formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv z pozytsii akmeolohichnoho pidkhodu [Elektronnyi resurs] / O. S. Kuzmenko. – Rezhym dostupu : file:///C:/Users/G/Downloads/31588-59104-1-SM.pdf
5. Kontsepsiia rozvytku profesiino-tekhnichnoi (profesiinoi) osvity v Ukraini / ker. avt. kol. N. H. Nychkalo // Prof.-tekh. osvita. – 2004. – № 3. – S. 2-5.
6. *Mitina L. M.* Psikhologiya professionalnogo razvitiya / L. M. Mitina. – M. : Progress, 1998. – 267 s.
7. Tuning, Educational Structures in Europe [Електронний ресурс] // Learning out comes. Competences. Methodology. – 2001–2009. – Режим доступу : www. Relintdeusto /Tuning Project. – Назва з екрана.

Зикий Г. С. Формирования профессиональной компетентности педагога профессионального обучения.

В статье рассматриваются различные точки зрения и научные позиции ученых по проблеме формирования профессиональной компетентности студентов педагогического вуза специальности 015 Профессиональное образование профессиональной квалификации “Педагог профессионального обучения. Исследованы квалификационные характеристики должностей педагогических и научно-педагогических работников учебных заведений и специалистов в соответствии со специализацией “Транспорт” на которые могут претендовать бакалавры специальности “Профессиональное образование. Транспорт”. Представлены и обобщены содержание основных профессиональных компетенций и их структурных компонентов.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, квалификационная характеристика, педагог профессионального обучения, профессионально-техническое образование компетенций.

Zikiy H.S. Formings of professional competence of teacher of the vocational training.

In the article the different points of view and scientific positions of scientists are examined on issue of forming of professional competence of students of pedagogical institute of higher of speciality 015 Trade education of professional qualification “Teacher of the vocational training. Qualifying descriptions of positions of pedagogical and scientifically-pedagogical workers of educational establishments and specialists are investigational in accordance with specialization “Transport” on which the bachelors of speciality can apply “Trade education. Transport”. Presented and generalized maintenance of basic professional jurisdictions and their structural components.

Keywords: competence approach, professional competence, qualifying description, teacher of the vocational training, professionally technical formation of jurisdictions.

УДК 371.378

Кільдерова Л. В.

**ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ХАРАКТЕРТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розкрито професійно-орієнтований характертрудоого виховання у процесі навчально-пізнавальної діяльності та його значення у розвитку особистості учня. Визначено сутність поняття трудоого виховання та актуальність вищезазначеної проблеми у контексті підготовки молоді до свідомого вибору професії та майбутньої професійної діяльності. Проаналізовано проблему професійного самовизначення особистості в сучасних умовах та психологічної готовності до праці, що полягає у розвитку індивідуальних особливостей учнівської молоді, їх реалізацію та ствердження